

Miroslav DUČIĆ*

ARHIVSKA GRAĐA KAO DEO IMOVINE STEČAJNOG DUŽNIKA

Izvlaček:

Arhivsko gradivo kot del lastnine stečajnega dolžnika

Prispevek obravnava arhivsko gradivo, ki zaradi postopka stečaja ali likvidacije stečajnega dolžnika zamenja imetnika. Postavlja se vprašanje, ali naj arhivsko in dokumentarno gradivo deli usodo stečajnega dolžnika ali pa se naj nanj gleda ločeno z vidika zakona o arhivskem gradivu.

To je zelo pomembna vprašanje v dobi tranzicije. Arhivi v določenih primerih niso mogli obvarovati dokumentacijo stečajnih dolžnikov. Ali je to bila posledica malomarnosti aktivnih udeležencev stečajnega postopka ali nezadostnih predpisov, ki še niso prilagojeni sistemu tržne ekonomije? Sedanja zakonodaja za varstvo dokumentacije je zastarela, potrebno bi jo bilo tako modernizirati kot tudi prilagoditi predpisom Evropske unije. V tem smislu se kaže odgovornost arhivske službe, le - ta se namreč ne oglašja, temveč tolerira staromodno zakonodajo.

Ključne besede:

stečaj, imovina stečajnog dužnika, stvarno pravo, arhivska građa, klasifikacija stvari

Abstract:

Archives as Part of the Property of the Bankruptcy Debtor

The paper deals with the status of archives, which change their owner in the process of bankruptcy or winding up of a creator. Do archives and records follow the path of the bankruptcy debtor then the sale of the debtor and its property is in question? Are the archives the creator's property or are they considered as a separate part, which is under the competence of the Law on Archives? With an analysis of some of these questions, we determined that legislation, covering the sphere of bankruptcy, does not correspond to the provisions of the archives laws, which protect archives as cultural goods.

In time of transition, these questions are very important. Archives, as institution of protection, could not protect the documentation of a creator in some cases. Is this the consequence of the bankruptcy debtor negligence or a consequence of inadequate legislation, which is still not oriented towards market economy? The current law and the rest of the legal framework for the protection of records and archives are outdated and in need of modernization in almost all of their segments. They need to be standardized, renovated and adapted to the European Union regulations. The archival service is also responsible; it does not raise its voice and tolerates the acceptance of outdated legislation.

Key words:

bankruptcy, bankruptcy debtor property, real law, archives, classification

1 UVODNE NAPOMENE

1.1 Status arhivske građe po važećem zakonu

Arhivska građa po važećem Zakonu o kulturnim dobrima (1994) definisana je kao kulturno dobro. A kulturna dobra su „stvari i tvorevine materijalne i duhovne kulture od opšteg interesa koja uživaju posebnu zaštitu utvrđenu ovim zakonom“ (Zakon o

* Miroslav Dučić, arhivski savetnik, Istorijski arhiv Užice, Dimitrija Tucovića 52, 31000 Užice, Srbija, kontakt: miroslav.ducic@arhivue.org.rs.

kulturnim dobrima, 1994, član 2). Dakle, stvar i tvorevina se koriste kao pojmovi za definisanje kulturnog dobra. Stvari i tvorevine uživaju zaštitu u skladu sa odredbama važećeg Zakona. Zakon uvodi prethodnu zaštitu stvari, za koje se opet pretpostavlja da imaju svojstva od posebnog značaja za kulturu, umetnost i istoriju.

Zaštita kulturnih dobara ostvaruje se „obavljanjem delatnosti zaštite kulturnih dobara, upravno-pravnim merama koje se utvrde na osnovu ovog zakona“ (Zakon o kulturnim dobrima, 1994, član 8). Zaštitu kulturnih dobara ostvaruju osnovane ustanove (ustanove zaštite) koje se osnivaju u skladu sa važećim zakonom. Kao pokretno kulturno dobro „arhivsku građu čine izvorni i reprodukovani pisani, crtani, kompjuterizovani, štampani... materijal... bez obzira na to gde se nalazi, u ustanovama zaštite ili van nje“ (Zakon o kulturnim dobrima, 1994, član 24). Prethodna zaštita kulturnog dobra, odnosno arhivske građe, jeste prva mera zaštite stvari za koje se osnovano pretpostavlja da imaju svojstvo kulturnog dobra. S druge strane ustanove zaštite (arhivi) imaju ovlašćenja i obaveze da nastave dalje sa istraživanjem i evidentiranjem dobara koja uživaju prethodnu zaštitu. Ovim radnjama bi se obezbedilo da arhivi kao ustanove zaštite dobiju informacije i dođu do saznanja o kulturnom dobru i da stvore uslove da se kulturno dobro na adekvatan način zaštiti od uništenja, oštećenja ili sačuva za dalje korišćenje.

Važeći Zakon o kulturnim dobrima propisuje niz prava koje sopstvenik ili korisnik kulturnog dobra mora da primeni pa nalaže korisniku da „koristi kulturno dobro na način i u skladu sa odredbama ovog zakona i merama utvrđenim na osnovu njega“ (Zakon o kulturnim dobrima, 1994, član 30) pa predviđa i „naknadu štete koju trpi (korisnik) usled mera kojom je obezbeđena dostupnost kulturnog dobra javnosti“ (Zakon o kulturnim dobrima, 1994, član 30). Takođe korisnik ima i odgovarajuće obaveze i odgovornosti. Na dužnostima koje sopstvenik ili korisnik kulturnog dobra ima zasniva se i zaštita odnosno očuvanje arhivske građe kao kulturnog dobra. Kao jedna od mera zaštite arhivske građe kao kulturnog dobra je propisana dužnost „neodložnog obaveštavanja ustanova zaštite o svim pravnim i fizičkim promenama nastalim u vezi s kulturnim dobrom“ (Zakon o kulturnim dobrima, 1994, član 33). Fizičke promene mogu biti oštećenje ili uništenje. Pravne promene su veoma bitne i one se mogu odnositi na promenu statusa, stečaj, likvidaciju ili prodaju korisnika odnosno sopstvenika kulturnog dobra.

Trenutno važeći Zakon o kulturnim dobrima, koji je donet pre 20 godina, trebalo je davno da pretrpi izmene. Deo normi ovog zakona stavljen je van snage,¹ ali za arhivsku delatnost ovaj Zakon i dalje važi. Naime, ovaj zakon još uvek uređuje zaštitu arhivske građe. Drugog propisa sa zakonskom snagom u Srbiji nema. Primenom zastarelih propisa nastale su posledice po arhivsku građu, od nestanka delova građe do potpunog uništenja celih fondova. Ustanove su često nemoćne da reaguju na ovakve situacije. Takođe, ne postoje jedinstveni stavovi ili preporuke, odnosno jedinstvena arhivska praksa, koja bi olakšala postupanja arhiva u određenim situacijama.

1.2 Uočeni problemi u stečaju

Iz svega ovoga postavlja se pitanje stvarno pravnog položaja arhivske građe, za koju smo već u početku teksta pomenuli da uživa prethodnu zaštitu, što pretpostavlja da arhivi imaju dovoljno ovlašćenja u postupcima nadzora i mera zaštite. Važeći Zakon

---

¹ Zakon o kulturnim dobrima je donet kao jedinstven opšti zakon za kulturnu delatnost. Od 2010. godine u primeni je novi Zakon o kulturi, ali se on odnosi na druge oblasti kulturnog delovanja i stvaralaštva Republike Srbije. Novi Zakon samo u delu finansiranja delatnosti reguliše rad ustanova zaštite, odnosno arhiva kao takvih ustanova.

nije propisao niz situacija koje nastaju u tranziciji kompletnog društva a naročito u oblasti privrede. Nestanak društvene svojine kroz privatizaciju kao i veoma jako izraženo uvođenje liberalnog koncepta u privredi, važeće norme ne prepoznaju i teško ih je primeniti čak i analogijom propisa.

Postojeći arhivski propisi ne prepoznaju situaciju kada dolazi do prodaje jednog pravnog lica, koja podrazumeva i aktivnosti u pravcu zaštite arhivske građe koja je nastala u radu takvog stvaraoca. Stečaj jednog privrednog društva može dovesti do toga da se on ponovo aktivira i postane aktivan subjekt u svojoj delatnosti.² Takođe, stečaj može dovesti do potpune likvidacije privrednog društva. Zakon je u ovom slučaju veoma jasan i on propisuje obavezu za arhive da dokumentaciju likvidiranog dužnika preuzmu po proceduri koja je propisana.

U slučaju prodaje stečajnog dužnika kao pravnog lica ne bi trebalo da ima nejasnoća. Primenjujući analogiju Nacionalnog standarda broj 8 Pravilnika o utvrđivanju nacionalnih standarda za upravljanje stečajnom masom (2010), novi vlasnik se mora ponašati u skladu sa dobrim poslovnim običajima i propisanim zahtevom za postupanje sa pažnjom dobrog privrednika. Kako kupac preuzima prava i obaveze on mora da preuzme i dokumentaciju koja prati potraživanja i dugovanja. Zakon o kulturnim dobrima (1994) jasno propisuje da je arhivski fond jedinstven i da se ne sme cepati, odnosno razjedinjavati. Znači kupac bi trebalo da preuzme celokupnu dokumentaciju i da se o njoj dalje brine kao dobar domaćin.

Kada se stečajni dužnik likvidira sledi prodaja imovine, proizvodnih pogona, proizvodnih linija, mašina i slično. U ovom slučaju arhivska građa dospeva za preuzimanje od strane nadležnog arhiva i predaje se arhivu celokupna, bez ikakvog odvajanja delova dokumentacije. Međutim, kupci imovine likvidiranog dužnika, uglavnom u ovoj fazi, zahtevaju od stečajnog dužnika i dokumentaciju koja prati odgovarajuću imovinu koju su kupili. Kako se u ovom slučaju odrediti prema arhivskoj građi, imajući u vidu zakon koji ne dozvoljava cepanje i razdvajanje fonda arhivske građe.

Da li arhivska građa prati glavnu stvar, odnosno imovinu koja je predmet kupovine? Da li dokumentacija jednog objekta ili tehnološka dokumentacija proizvodnog postupka, koja se prodala, treba da se preda novom vlasniku ili se ona mora predati nadležnom arhivu u postupku likvidacije, a da nakon toga arhiv dalje postupa sa izdavanjem građe novom vlasniku po procedurama koje su ustanovljene? Na ova pitanja pokušaćemo da damo odgovor nakon kraće analize stvari koja je i predmet stvarnog prava i kratke analize pojma imovine jednog privrednog društva.

2 DOKUMENTACIJA KROZ PRIZMU PODELE STVARI I NJEN IMOVINSKI STATUS

2.1 Pojam stvari i podela (klasifikacija)

Stvarno pravo se može posmatrati kao stvarno pravo u objektivnom smislu i tada ga definišemo kao skup opštih pravnih normi koja regulišu subjektivna stvarna prava. U subjektivnom smislu stvarno pravo je subjektivno pravo koje se odlikuje time što je apsolutno i što deluje prema svima i što za svoj objekat ima stvar (Stanković, Vodinić, 1999). Kao što je u uvodnom delu rečeno Zakon o kulturnim dobrima (1994) štiti arhivsku građu kao kulturno dobro, a kulturna dobra su stvari i tvorevine materijalne i

² Reorganizacija je vid ponovnog privrednog aktiviranja delatnosti stečajnog dužnika, ili privrednog ozdravljenja dužnika. Nesolventan dužnik izlazi iz finansijske blokade i započinje svoju privrednu aktivnost koja mu može omogućiti privredni oporavak.

duhovne kulture. Stvar se može definisati kao deo materijalne prirode koji se nalazi u ljudskoj vlasti i na kojem postoji pravo svojine ili neko drugo stvarno pravo (Gams, 1988, str. 124 - 128).

Svaka stvar se sastoji od delova. Ukoliko se delovi ne mogu raspoznati kaže se da je to **prosta stvar** a ukoliko se raspoznaju kažemo da je to **složena stvar**. Dalja podela složene stvari posmatrala bi se tako da su delovi složene stvari u funkcionalnoj vezi i da čine jednu pravnu celinu. Za označavanje pokretne stvari koja je fizički samostalna ali funkcionalno i pravno trajno povezana sa drugom stvari, često je u upotrebi izraz **sporedna stvar**. Ovaj izraz je prihvatljiv kada se označava stvar koja služi drugoj stvari i koja u toj korelaciji ima sporednu ulogu. Stvar se može posmatrati i kao **pripadak**³ i mogao bi se definisati kao nepotpuno inkorporisani deo, ili delovi, koji se mogu odvojiti bez oštećenja. U pravnim odnosima pripadak stvari deli po pravilu sudbinu glavne stvari. Jedna pokretna stvar može postati pripadak druge pod uslovom da pripada istom vlasniku. U tom slučaju važi pravilo da pripadak deli pravnu sudbinu glavne stvari. Pripadak ne gubi svojstvo usled privremenog odvajanja od stvari, ali voljom vlasnika pripadak može da izgubi to svojstvo i postane samostalna stvar (Stanković, Vodinelić, 1999, str. 9 - 11).

Stvari se mogu razvrstati i na stvari koje su **u prometu** i tada kažemo da je u prometu pravo svojine na stvari. Postoje stvari koje su **van prometa** i kao razlog za to mogu biti neki ograničavajući faktori kao javni interes, zaštita morala, bezbednost i slično (Stanković, Vodinelić, 1999, str. 5).

Deljiva stvar je ona koja se može tako podeliti da je zbir vrednosti tih delova ravan vrednosti stvari pre deobe. **Nedeljiva stvar** je ona koja se deobom upropašćava ili pak ako je zbir vrednosti delova dobijenih deobom manji od vrednosti nepodeljene stvari. **Procenjive stvari** su one čija se vrednost može odrediti upoređivanjem sa drugim stvarima u prometu. Kaže se da se one mogu izraziti u novcu. I kod ove podele nameće se pojam redovne cene koja zapravo predstavlja tržišnu cenu neke stvari i pojam vanredne cene koja se na neki način javlja kao cena u naročitim okolnostima. **Neprocenjiva stvar** je ona čija se vrednost ne može upoređivati sa drugim stvarima (Stanković, Vodinelić, 1999, str. 16 - 18).

Podela stvari na telesne i bestelesne započela je još u Rimskom pravu i danas su je prihvatila moderna prava. **Bestelesne stvari** podrazumevaju sva imovinska prava osim prava svojine i to bi bila stvarna prava na tuđoj stvari (službenost i zaloga), intelektualna prava i potraživanja koja mogu da glase na predaju stvari, sumu novca ili činjenje odnosno nečinjenje. **Telesne stvari** bi se definisale kao stvari koje subjekt ima u svojini, dakle u kompletnoj pravnoj stvari (Stanković, Vodinelić, 1999, str. 18 - 20).

Potrošne stvari su one stvari koje svoju korisnost iscrpljuju prvom upotrebom i one se mogu koristiti samo jednom. **Nepotrošne stvari** su one koje mogu biti upotrebljene više puta. Kriterijum razlikovanja ovih stvari je ekonomski a ne fizički jer sve stvari su potrošne, s obzirom da se u izvesnoj meri fizički menjaju (Stanković, Vodinelić, 1999, str. 20).

Individualno određena stvar je ona koja je određena konkretno i koje su baš stranke imale u vidu. Stvari **određene po rodu** su one koje se u pravnom prometu

---

³ U Srpskoj pravnoj teoriji je prihvaćeno rešenje iz poljskog prava. Poljski građanski zakonik od 1964. godine razlikuje pripadak stvari i kaže „pripadak je pokretna stvar koja služi za upotrebu druge stvari (glavne stvari) prema njenoj nameni, pod uslovom da je s njom u takvoj stvarnoj vezi koja odgovara tom cilju“ (Stanković, Vodinelić, 1999, str. 20 - 22).

označavaju po vrsti i broju ili po nekoj jedinici mere. **Zamenljiva stvar** je ona na čije mesto u pravnom odnosu može doći druga stvar istih osobina i vrednosti. **Ostale stvari su nezamenljive** (Stanković, Vodinelić, 1999, str. 20 - 22).

I konačno stvari se mogu podeliti na **nepokretne** a to su stvari koje se ne mogu premeštati s jednog mesta na drugo bez oštećenja njihove suštine. **Pokretne** stvari su one koje se mogu premeštati s jednog mesta na drugo bez oštećenja svoje suštine (Stanković, Vodinelić, 1999, str. 18 - 20).

Novac je jedna vrsta stvari koja je izuzetno značajna za sav pravni promet. Naime, novac ima to svojstvo da se njime mogu izraziti ili na njega svesti sve stvari. Novcem se može izraziti vrednost svih ostalih stvari. Vrednost je vrlo relativna stvar i to baš ona ekonomska odnosno prometna vrednost (Gams, 1988, str. 127.).

2.2 Pojam i karakteristike imovine

U svakodnevnom životu često je u upotrebi reč imovina, imovinski interes, imovinska sankcija, imovinska masa i slično. Imovinu bi mogli posmatrati kao skup prava koja pripadaju jednom licu ili subjektu. Tu ne dolaze sva prava već samo građanska. U imovinu ne bi ulazila neka lična prava kao biračko pravo ili pravo na čast. Građanska ili imovinska prava su ona čiji je predmet stvar, odnosno novac kao naročita vrsta stvari. Pojam imovine je kategorija građanskog prava koja je povezana sa ekonomskom bazom. Kako se sve stvari u imovinskoj masi mogu svesti na novac, ovim se omogućava pravni promet stvari koji ide sa ekonomskim prometom (Gams, 1988, str. 160 - 167).

Imovinu privrednog društva predstavlja ukupnost subjektivnih prava imovinskog karaktera koja mu kao pravnom licu pripadaju. Imovinu jednog društva čine ulozi u društvo, novac, stvari, imovinska prava stečena poslovanjem i pravnim poslovima. Imovina je jedinstvena i vezana je za subjekt kome pripada. Privredno društvo odgovara celokupnom imovinom. Imovinska prava koja ulaze u imovinu jednog društva čine sva prava koja ulaze u pojam imovine. Imovinska prava bi mogla da se dele na apsolutna prava - koja deluju prema svim trećim licima a to su prava svojine i druga stvarna prava i relativna prava - koja deluju prema jednom ili više lica. Imovinska prava imaju realnu imovinsku vrednost i prenosiva su. Ulozi, koji su deo imovine, mogu biti novčani i nenovčani. Svi ulozi se ipak izražavaju u novčanom obliku.

Zakon o privrednim društvima (2011) u članu 44 uopšteno kaže da „imovinu društva u smislu ovog zakona čine stvari i prava u vlasništvu društva“. Iz ovakve formulacije ne može se protumačiti da i arhivska građa predstavlja imovinu privrednog društva u ekonomskom smislu. Ali Zakon o kulturnim dobrima, kao poseban propis, definiše arhivsku građu privrednog društva tako da je na neki način odvaja od imovine jednog privrednog društva (preduzeća), ali opet posmatrano u ekonomskom smislu. Da dokumentaciju ne treba posmatrati kao imovinu u ekonomskom smislu potvrđuje i situacija kada se postavlja pitanje odgovornosti jednog preduzeća (društva). Osnovno je načelo da preduzeća odgovaraju svojom imovinom. Nije nam poznato da je neki stečajni dužnik, ili neki drugi ovlašćeni subjekt, unovčio dokumentaciju ili je zamenio za neku drugu imovinu, stvar ili novac, pa je na taj način namirio svoja dugovanja.

Nakon različitih stavova ali i postupanja arhiva po pitanju zaštite otvara se i pitanje pravnog statusa kao i položaja arhivske građe u odnosu na imovinu. Možemo li dokumentaciju posmatrati kao imovinu, što znači da i ona može biti predmet pravnog posla? Ili je ona pod posebnim režimom zaštite s obzirom da je važeći zakon posebno štiti i propisuje način korišćenja kao i dalje upotrebe.

2.3 Položaj dokumentacije u okviru klasifikacije stvari

Za dokumentaciju jednog privrednog društva, ili uopšte stvaraoca arhivske građe, možemo reći da je **složena stvar** jer se njeni delovi mogu raspoznati. Može se reći i da je ona **sporedna stvar** samo u slučaju kada je posmatramo u funkciji veze sa imovinom koja se prodaje.⁴ Dokumentacija kao **pripadak** imovini bi mogao da opstane s obzirom da izraz pripadak podrazumeva deo stvari koje se može odvajati od glavne stvari bez oštećenja. Takođe pripadak deli pravnu sudbinu glavne stvari.

Da li dokumentacija, kao stvar, može biti u **prometu**. Svakako da ne postoji ograničenje da se pravnim poslom deo građe stavi u promet u situaciji kada jedno pravno lice vrši svoju delatnost. U fazi stečaja dokumentacija prati pravnu sudbinu imovine i ona je pod posebnim režimom pravnog regulisanja. Tada važe pravila stečajnog postupka. Da li dokumentacija može biti izražena na **deljivu, odnosno nedeljivu** stvar, od značaja je i zakonska formulacija o jedinstvenosti fonda arhivske građe. Po ovoj formulaciji arhivska građa je nedeljiva.⁵

Podela na **procenjivu i neprocenjivu** dokumentaciju je veoma relativna stvar. Za određivanje procene vrednosti dokumentacije poslužićemo se jednim primerom iz redovnog rada Arhiva iz koga se vidi da je to veoma složen posao. Naime, prilikom obaveznog postupka osiguranja imovine ustanove od štetnih posledica traženo je i osiguranje arhivske građe koju ustanova čuva u depoima svog arhiva. Nijedna osiguravajuća kuća nije dala konkretnu ponudu. Jedini razlog je bio nemogućnost da se proceni vrednost deponovane dokumentacije. Agenti osiguranja su odbijali ovu vrstu usluge upravo zbog visokih premija koje nisu bile u interesu nijedne strane. S druge strane prilikom otkupa arhivalija, komisija formirana za te potrebe, vrši procenu na osnovu nekih kriterijuma, i otkupljuje dokumentaciju. U ovom slučaju možemo reći da su dokumenta procenjiva.

U okviru podele na **potrošne i nepotrošne** stvari nema velike dileme. Pošto se u ovom slučaju koristi ekonomski kriterijum za razlikovanje, dokumentaciju razvrstavamo u grupu nepotrošnih stvari jer se dokumenta jednom upotrebom ne troše, naprotiv ona i treba da imaju što trajniju upotrebu u fizičkom i ekonomskom smislu. Dokumentacija je uvek **individualno** određena stvar i apsolutno **nezamenljiva** stvar. Ovo je veoma bitna karakteristika iako je ova podela u stvarnom pravu vezana za pravni promet. I na kraju u okviru podele stvari na pokretne i nepokretne, dokumentaciju razvrstavamo u grupu **pokretnih** stvari jer se ona može pomerati i normalno koristiti bez oštećenja svoje suštine.

2.4 Status (položaj) dokumentacije stečajnog dužnika

Nakon upoznavanja sa podelom stvari i objašnjenja pojma imovine jednog društva vraćamo se na teren stečaja. Zakon o stečaju (2009) definiše pojam stečajne mase i kaže: „Stečajna masa je celokupna imovina stečajnog dužnika u zemlji i inostranstvu na dan otvaranja stečajnog postupka.“ (Zakon o stečaju, 2009, član 101). Ako arhivska građa čini deo imovine onda bi trebao i Zakon o stečaju (2009) to da naglasi. Međutim, Pravilnik o utvrđivanju nacionalnih standarda za upravljanje stečajnom masom, Nacionalni standard broj 8 (2010), propisuje način vođenja i čuvanja evidencija stečajnog dužnika i stečajnog upravnika. On reguliše način i

---

⁴ Dokumentacija u slučaju prodaje jednog proizvodnog procesa služi da se taj proces stavi u funkciju i nastavi sa redovnim procesom rada.

⁵ Mada, ovakav stav treba prihvatiti sa rezervom. U ovoj analizi ne bi previše ulazili u raspravu. Možda bi nas odvela u neki pogrešan smer.

postupak rada sa dokumentacijom stečajnog dužnika. Ovaj standard predviđa samo dva slučaja i to kada stečajni postupak ide u pravcu reorganizacije i kada se poslovanje nastavlja nakon otvaranja stečaja. U ovim situacijama dokumentacija stečajnog dužnika predaje se samo ovlašćenim radnicima koji je preuzimaju zapisnički.

U slučaju prodaje stečajnog dužnika kao pravnog lica Zakon o stečaju (2009), u članu 137, nalaže da se vrši obavezna procena imovine i niz drugih radnji koje treba sprovesti po nalogu suda ili poverilaca. Novom vlasniku je neophodna dokumentacija za nastavak poslovanja i on bi trebalo da preuzme svu dokumentaciju prethodnog pravnog lica. Ovaj slučaj nije sporan i novi vlasnik preuzima u celosti sva dokumenta, pa i ona koja on možda i ne želi da preuzima jer mu realno nisu ni potrebna.⁶

Slučaj drugi. Nakon gašenja stečajnog dužnika da li tehnička dokumentacija jednog objekta koji se prodaje treba da se preda novom vlasniku ili se ona predaje u nadležni arhiv sa ostalom dokumentacijom kako to Zakon i predviđa? Jasnije rečeno, ako se prodaju objekti, proizvodne linije, tehnološki postupci jednog stečajnog dužnika, da li novi vlasnik treba da dobije prateću dokumentaciju bez koje on ne može koristiti kupljenu imovinu. Ovaj slučaj nije zakonom propisan a u praksi treba brzo reagovati i omogućiti novom vlasniku da koristi dokumenta uz kupljenu stvar. Tehnička ili tehničko- tehnološka dokumenatcija jednog stečajnog dužnika zapravo se može posmatrati kao sporedna stvar u odnosu na imovinu dužnika, koja je glavna stvar. Znači, dokumentacija u ovakvim situacijama mora biti u funkciji imovine jednog subjekta i teško da se može odvojiti od nje.

Arhivi u ovakvim slučajevima različito postupaju. Neki dozvoljavaju prenos dokumentacije na novog vlasnika, dok neki to prećutno rade, s tim da se samo zapisnički konstatuje šta je od dokumentacije predato novom vlasniku. Drugi arhivi preuzimaju celokupnu dokumentaciju likvidiranog dužnika, smatrajući da je to jedino ispravno rešenje koje je u skladu sa važećim zakonom.

Mišljenja smo da razlike u postupanju arhiva nisu u suprotnosti sa pozitivnim normama. Za archive je, pre svega, osnovni prioritet zaštita dokumenta. Mišljenja smo da novom titularu treba omogućiti potpuno korišćenje dokumentacije za imovinu na kojoj ima svojinu, a stekao je kupoprodajom od stečajnog dužnika. Takođe, naš stav je da kada novi vlasnik kupuje pravno lice u nameri da nastavi delatnost stečajnog dužnika, istom treba omogućiti preuzimanje i korišćenje celokupne dokumentacije prethodnika. U suprotnom, kada novi vlasnik ne nastavlja delatnost prethodnika, treba postupiti obazrivo, i novom titularu omogućiti korišćenje samo neophodne dokumentacije.⁷ Očigledno je da Zakon o kulturi nije usaglasio svoje norme sa promenama koje se u privredi dešavaju mnogo brže. Imovina stečajnih dužnika u ovakvim tržišnim uslovima često menja svog titulara. Posledice ovakvih dinamičnih promena po dokumentaciju mogu da budu veoma loše, pa sve do toga da određena dokumenta potpuno nestanu.

⁶ *To bi bio slučaj sa dosijeima radnika koje on ne preuzima. Takođe, nisu mu potrebna ni dokumenta bivših organa upravljanja, tehnička dokumentacija nekih objekata koja nisu u njegovom vlasništvu i slično a našla su se na čuvanju kod stečajnog dužnika.*

⁷ *U praksi se pokazalo da se novi vlasnici nedomaćinski ponašaju prema kupljenoj imovini, i da su veoma česte zloupotrebe kupoprodajnih ugovora. S tog razloga, veoma oprezno, novom titularu, treba predati dokumenta koja bi njemu eventualno koristila za dalji nastavak svog poslovanja.*

3 ZAKLJUČAK

Zastarelost i neprilagođenost propisa koja uređuju oblast zaštite arhivske građe kao kulturnog dobra nije izgovor za pasivan odnos arhivske službe prema tranzicionim promenama. Odsustvo ideja i volje da se u službi nešto promeni svakako utiče i na kvalitet zaštite i izostaju očekivane aktivnosti koje su u arhivskim službama regiona već uobičajene. Propisi iz oblasti privrede prate privredna kretanja i vrlo brzo se prilagođavaju novonastalim situacijama. Arhivska služba kao da nije shvatila promene i nije reagovala adekvatno, pogotovu u situacijama kada je svojim odlukama trebala da poboljša svoju efikasnost u postupcima zaštite dokumentacije privrednih društava. Previše formalizma i nefleksibilnosti uočeno je u mnogim postupcima zaštite dokumentacije stečajnih dužnika. Različita postupanja u pojedinim situacijama, nedoslednost, kao i odsustvo želje da se već uočene slabosti isprave, obeležile su poslednjih nekoliko godina rad arhivske službe u postupku zaštite građe celokupne privrede.

Tranzicija srpske privrede još uvek traje, iako je počela još devedesetih godina dvadesetog veka. Previše dugo, a posledice promena u ekonomskom smislu još uvek nisu poznate. Umesto društvene svojine uspostavlja se novi koncept upravljanja privredom. Društvo nastoji da pravno uspostavi sistem normi koje bi trebalo da ubrzaju privredna kretanja. Promene u privrednom sistemu nisu adekvatno praćene promenom propisa na polju zaštite dokumentacije privrednih subjekata. Status dokumenta se menja kao i njegova uloga. Iako dokumentacija u ekonomskom smislu ne predstavlja imovinu, ona joj je vezivno tkivo. Zakonodavac u saradnji sa arhivskom službom dužan je da stečeno iskustvo i arhivističku praksu na terenu zaštite arhivske građe kao kulturnog dobra u stečajevima pretoči u efikasne i ekonomične propise.

Između propisa koji se bave zaštitom arhivske građe i propisa koji uređuju oblast stečaja očigledno da postoji nedorečenost i kolizija. Arhivistika kao konzervativna i formalna disciplina ne sme da predstavlja kočničara novih ideja i rešenja, već naprotiv ona mora da bude fleksibilna i da zauzme afirmativna gledišta po pitanju uvođenja novih metoda. Pojave u arhivskoj delatnosti, pred kojima smo trenutno zastali, moraju se brzo prevazići i na njih se mora adekvatno odgovoriti. Izmene propisa su nešto što se mora što pre desiti. Potom se kroz uvođenje standarda i uspostavljanje jedinstvenih stavova u postupcima zaštite građe privrednih subjekata mora brzo reagovati kako neki procesi ne bi zavisili od arhivističke službe.

LITERATURA

- Gams, A. (1988). *Uvod u građansko pravo*. Beograd: Naučna knjiga.
- Pravilnik o utvrđivanju nacionalnih standarda za upravljanje stečajnom masom - Nacionalni standard broj 8. (2010). Službeni glasnik R. Srbije br. 13.
- Stanković, O. i Orlić, M. (1999). *Stvarno pravo, deveto izdanje*. Beograd: Nomos.
- Zakon o kulturi. (2009). Službeni glasnik R. Srbije br. 72.
- Zakon o kulturnim dobrima. (1980). Službeni glasnik R. Srbije br. 71.
- Zakon o privrednim društvima. (2011). Službeni glasnik R. Srbije br. 36/2011, 99/2011 i 83/2014.
- Zakon o stečaju. (2009). Službeni glasnik R. Srbije br. 104/, 99/2011 - dr. zakon i 71/12.

SUMMARY

Miroslav DUČIĆ*

ARCHIVES AS PART OF THE PROPERTY OF THE BANKRUPTCY DEBTOR

Obsolescence and lack of adaptation of regulations concerning the protection of archives as a cultural good is not an excuse for a passive attitude of the archival service towards transitional changes. The absence of ideas and the will to change something in the service certainly affects the quality of protection. In addition, expected activities, already common in the regional archival services, are missing. Regulations in the economic sphere follow economic trends and quickly adapt to new situations. Archival service did not seem to understand the changes and did not respond adequately, especially in situations where their decisions needed to improve the effectiveness in the protection of documents of companies. Too much formalism and inflexibility was noticed in many cases concerning the protection of the bankruptcy debtor documentation. Different treatment in certain situations, inconsistency and lack of will to correct already observed weaknesses, marked the last few years of archival work in the service procedure for the protection the archives of the entire economy.

Transition of the Serbian economy is still in progress, although it started in the early nineties of the twentieth century. Although it has been a lot of time, the consequences of changes in economic terms are not yet known. Instead of a social ownership, a new concept of economic management was established. Society is trying to establish a system of legal norms that will accelerate economic trends. Regulations in the field of documentation of economic entities do not follow the changes in the economic system. The document status changes as well as its role. Although documentation, in economic terms, does not constitute property, it is a connective tissue. The legislator, in cooperation with the archival service, is required to take experience and practice in the field of protection of archives as a cultural property in bankruptcies into efficient and economical regulations.

It is obvious that among the regulations concerning the protection of archives and regulations that govern bankruptcy there is an ambiguity and a collision. Archivistics, as a conservative and formal discipline, is not allowed to stop and be an obstacle to new ideas and solutions. On the contrary, it has to be flexible and take affirmative views on the issue of introducing new methods. Obstacles in archival activities, before which we currently stand, have to be quickly overcome and responded appropriately. Amendments to regulations are something that has to happen as soon as possible. Then, through the introduction of standards and establishing unified attitudes for protecting archives of economic entities, reactions to certain processes have to be fast.

---

* *Miroslav Dučić, archival counsellor, Historical Archives Užice, Dimitrija Tucovića 52, 31000 Užice, Serbia, contact: miroslav.ducic@arhivue.org.rs.*